

določuje, da ima za vse ljudske šole na Kranjskem veljati slovenski učni jezik, izvzemši nemške občine na Kočevskem in Weissenfelsu, kjer je učni jezik nemški — Maverl pa ni nemško kočevska občina; — ampak nasprotuje tudi 19. členu temeljne državne postave od 21. decembra 1867. št. 142 D. Z. Ta člen v zadnjem oddelku določuje, da se imajo v deželah, kjer več narodov živi, javne šole tako vravnati, da se vsakemu narodu daje prilika, izobraziti se v lastnem ali maternem jeziku, ne da bi ga smeli siliti, učiti se še drugega deželne jezika. Nasvet okrajnega šolskega sveta črnomaljskega gledé maverlske šole je bil v popolnem soglasju s to postavno določbo in prvi sklep deželne šolskega sveta se je z njo strinjal. Poslednja rzsodba njegova pa ji odločno nasprotuje. Preiskava okrajnega šolskega sveta črnomaljskega je pokazala, da je večina otrok v Maverlu slovenska, in vendar hoče c. k. deželni šolski svet te slovenske otroke siliti, da bi morali hoditi v nemško šolo in prejemati nemški poduk.

To protipostavno ravnanje se nikakor ne dá opravičiti s §. 6 državne ljudsko-šolske postave od 14. maja 1869. l. št. 62 D. Z., ki pravi, da ima deželna šolska oblast določevati učni jezik. Ker samo po sebi se ume, da je v §. 6 ravnokar omenjene postave še naravnost izrečeno, da more deželni šolski svet učni jezik določevati le v mejah v splošnih postavah določenih — innerhalb der durch die Gesetze gezogenen Grenzen. — Vsi ukazi, vse določbe in rzsodbe avtonomnih oblastnij, tedaj tudi c. kr. deželne šolskega sveta, morajo biti toraj v soglasju z določbami splošnih postav in jim ne smejo nasprotovati. Ni pa nam treba še posebej dokazovati, da temeljna državna postava je v prvi vrsti taka splošna postava, in da avtonomni uradi nikdar ne smejo in ne morejo kratiti pravic, ki jih temeljna državna postava skupnim narodom ali posameznim državljanom daje.

Vrhu tega se pa c. k. deželni šolski svet, odločivši za Maverle nemško šolo, v kateri bi bila slovenščina le obligaten predmet, še tiste meje ni držal, ki jo postava sama v §. 51 šolskega in učnega reda od 20. avgusta 1870. l., št. 105 D. Z., določuje kot nepremakljivi smoter poduka v maternem jeziku, ki je pri večini maverlskih otrok slovenski, ne pa nemški. Tako je v enakih primerljajih rzsodila državna sodnija uže večkrat — opomnimo le na rzsodbo od 25. aprila 1877. l. št. 91, na rzsodbo od 19. januarja 1880. l. št. 2, in na rzsodbo od 12. julija 1880. l. št. 121, in gotovo bi ravno tako rzsodila tudi v tem slučaju, ako bi se ji v rzsodbo izročil.

Sicer pa deželni šolski svet sam pripoznava nepostavnost svojega drugega sklepa, ker je nemškemu „Schulverein“ sporočil, da se je pri svojem prvem sklepu držal postave ter skušal namenu nemškega „Schulvereina“ vstreči, kolikor je bilo po sedaj veljavnih postavah mogoče. Ker je njegova druga rzsodba prvi čisto nasprotna, se o njej pač ne more trditi, da je tudi ona postavna, ker bi se moralo sicer reči, da belo in črno, noč in dan je tudi vse eno!

(Konec prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 25. sept. — Minulo je uže štirinajst dni, kar pogreša tukajšnja Franc-Jozefova vojašnica hrabri kranjski pešpolk baron Kuhn št. 17. Mnogo tukaj bivajočih Slovencev se z veseljem spominja svojih sorjakov, ker bili so izgledni vojaki. Bili so zložni in proti civilnim zelo ustrežljivi. Prepričan sem bil pri večkratnem obiskanju svojega tudi pri tem polku služni-

jočega brata po imenu Jož. Jakša, domá iz črnomaljskega okraja. — Ko je 24. julija nemila smrt mojega brata naglo pokosila, naznanili so mi to nemudoma. Bilo mi je toraj po tej poti mogoče, akoravno daleč od Dunaja, priti k pogrebu. Posebno omenim čast. gospoda stotnika Krta, ker ta gospod ni samo prijazno sprejel mene, ampak tudi s celo kompanijo in godbo spremljal mojega brata do pokopališča. Zalovali so njegovi tovariši, kakor da njih brat umrje. Res ganljivo je bilo. Naj v miru počiva! Naš junaški pešpolk garnizira zdaj doma, kličem mu toraj: živio!

M. J.

Iz Gorice 18. sept. (Izv. dopis.) O patriotskem in ob enem narodnem prazniku, katerega so goriški Slovenci ob sprejemu cesarjevem vživali po vsem Goriškem, bodo in so gotovo drugi „Novicam“ poročali. Lepšega praznika v resnici mi več ne doživemo, kajti bolj po očetovski in v otročji ljubezni bi se ne mogli v nobeni družini radovati, kakor smo se mi s cesarjem veselili, ki nas je povsod, kjer je bila le prilika, tako ljubeznjivo sprejemal, spodbujal in tudi v našo in državno korist podučeval. Zanimalo bo pa Vaše bralce, da tudi v Gorici nismo ostali brez demonstracij, ki so se skuhale v „irredentovskem“ pobišji. Prva je ta, da Italijani goriški, njim na čelu „irredentovska“ „Società ginnastica“, niso hoteli svojih pevcev dati, da bi sodelovali na bližnjih Rojicah, ko se je po občinah in družtvih cesarju poklanjala cela goriška dežela. Odborniki tega društva, ki „Cavalotti“, prve sovrage avstrijske, v nebo povzdiguje in ki je še 8. in 9. t. m. na veselicah bahalo se s svojimi pevskimi zbori, to društvo ni imelo pevca uda, ki bi bil sodeloval pri najlepši veselici, katero je kedaj Gorica doživela. Pač pa je bilo slišati, da je šla ta gospoda ali gospoda te vrste ob cesarjevem prihodu — zunaj mesta po svoje veselit se ali pa žalovat. Mi jim nismo zavidni za srečo, ki so jo na svoji gostiji imeli, da bi le toliko hinavski ne bili, da po „avstrijsko“ plazijo, kedar jim je doseči avstrijsko mastno službo ali pridobiti si klientov slovenske gorske krvi.

Sicer pa goriškim „irredentovcem“ pomanjkuje poslednje čase cvenka; zato si ne morejo vzdrževati posebnega lista, in njih opravila izvršuje „irredentarski“ „Indipendente“ ali pa „Cittadino“ v Trstu.

Danes Vam hočem še o drugem „vitezku“ činu ali naklepu italijanske svojati poročati. Predvčeranjim sta prišla dva gospoda iz Laškega na Furlansko mejo avstrijsko. Tu sta jo peš vdarila z umetno narejenimi vrečami pod pazduho po nenavadni poti čez mejo na našo zemljo. Ko jo preskočita, stopita takoj na voz, ki ju je tukaj nalašč pričakoval. Vse to gibanje je opazoval župan občine čuprske, ki spada še pod Avstrijo. Meneč, da za tem grmom tiči zajec, jo krene nagloma v Gradiško, kjer vso stvar sporoči c. kr. okr. glavarstvu. To odpošlje v enaki naglici enega žandarja v Ronke, kamor so slutili, da sta jo krenila ona dva čudna tujca. V Ronki mu krčmo naznanijo, kjer sta se ona dva ustavila. Krčmar iz popisa žandarjevega brž spozna, da sumničena tujca sta pod njegovo streho. Žandar jo mahne po stopnicah v prvo nadstropje v sobo, kjer je razkladal en tujec svojo robo; žandarja zagledavši pomeri z revolverjem in ga zadene v dlan desne roke. Ali žandar se ne ustraši, prime in zveže tujca v tem, ko druga pomoč prihiti. Tujca odpeljejo, in ko preiščejo njegovo vrečo, najdejo v njej lepo zaviti dve bombi. Med tem je pa drugi tujec ušel in niso ga mogli doteči; nesel je seboj neki tudi dve bombi in jo je mahnil naravnost proti Trstu.

Včeraj je šel državni pravdnik Taddei iz Gorice v Ronke, kjer vso stvar preiskujejo. Tujec, ki je vjet, je rojen Tržačan, izšolan na tamošnji realki, pa došel

je ali iz Palmanove ali pa iz Vidma. Poprašan, kam jo je meril, odgovoril je, da je hotel iti v Trst, in sicer, da bi z bombami cesarju posvetil! Rekel je, da njegova družina je dobro preskrbljena, pa zato da naj ga po ničem več ne prašajo, ker odgovora jim tako ne dá. In tako je menda tudi ostalo.

Iz tega se pa vidi, da „Irredenta“ ne miruje, naj jo prekriva tržaška vlada, kolikor hoče. Laška predrznost in nesramnost v svojih peklenških naklepih in početjih ne pozna nikake meje več. Upanje pa imamo, da je slovensko in hrvatsko ljudstvo cesarju pokazalo, kje je na Primorskem treba zdravila; upanje imamo, da cesar pravo zadene. Bog daj!

Prem 15. sept. (Praktični kmetijski tečaj za učitelje na Slapu. — Konec.) Slabejše zemlje se skoraj nikjer na Notranjskem ne nabaja nego je po nekaterih krajih vipavske doline, sosebo pa še na Slapu, česar prepričati priliko imeli so se prav pogosto vdeleženci praktičnega kmetijskega tečaja, kateri bili so iz Dolenjske, Gorenjske in Notranjske zastopani. A kdor hoče videti, kaj vse more se po umnem obdelovanju iz take slabe zemlje pridobiti, naj pride na Slap, naj dobro ogleda zemljišča tamošnje deželne sadje- in vinorejske šole, ter na njih se nabajajoče produkte, in nehoté bode se moral čuditi. Iz vsega tega bode spoznal v gosp. vodji Rih. Dolencu pravega in smelo trdim, prvega strokovnjaka v svojem področju cele dežele. Ta zavod bil bi za celo deželo pravi blagoslov božji, ko bi se premožnejši posestniki nekoliko bolj vzbudili in se zanj več brigali s tem, da bi vá nj svoje namenjene sinove-naslednike v odgojo in izobražbo pošiljali, kar so pa do sedaj le vse preveč na škodo deželi prezirali in opuščali. Smelo trdim, da ima vsakdo, komur sta bila Bog in osoda mila, da sta mu posestvo in denarja naklonila, ter mu sinov zaupala, velik in neodpustljivi greh, če vsaj enega svojih sinov v imenovani deželni zavod spretnim močem v odgojo za njegov prihodnji javni položaj ne pošlje. Imoviti posestniki, zdramite se ter skrbite tudi v tem obziru za svojo in svojih sinov-naslednikov prihodnjo srečo ter napredek in povzdigo blagostanja vse dežele! Žal za to vam enkrat gotovo ne bode! — Temu pritrčiti morejo iz prepričanja najgotoveje oni očetje po deželi, kateri so dosedaj svoje sinove na Slapu za javno kmetijsko življenje njihovo odgojevat dali.

Naj se povrnem zopet k praktičnemu tečaju nazaj. V tem deželnem zavodu vlada strog hišni red in izgledna snaga na vse strani; ravno tako tudi strog red gledé snage in drugih vsakdanjih opravil. Vsaka reč mora biti na svojem mestu in vsako opravilo mora se o določenem času izvršiti. Tako se gojenci tudi v tem obziru z zlatim časom modro in koristno gospodariti privadijo, kar je gotovo zelo imenitno in važno. Tako delil se je tudi letošnjim slušateljem teoretični poduk v šoli točno zjutraj od 8. pa do 12. ure, popoldne pa od 3. do 4. ure (večkrat tudi dalje), izvzemši nedelje in pa popoldne ob četrkih. Praktične vaje bile so zunaj na prostem, deloma zjutraj od 5. do 7. ure, deloma pa tudi popoldne od 3. ure do mraka. Dan 31. avgusta porabil se je bil cel od 6. ure zjutraj do 10. ure zvečer za dejanski poduk, izvzemši čas pokrepčanja in oddiha. Ta dan bila je trgatav in pa dejansk poduk o kletarstvu, oziroma naprava mošta in ravnanje ž njim. V resnici zanimiv dan bil je to!

Med in pri dejanskem poduku priporočal je gosp. vodja za vinske kraje na Kranjskem za bela vina sosebo sledeča trtna plemena: gerganijo, sipo, kraljevino, silvanca, ružico, ribolo, rudeči vrh, hrustljati španjol, slankamenko; za črna pa: burgundca, portugajlko, modro frankinjo in še več drugih dobrih sort.

Tako je med mikavnim, temeljitim in popularnim podučevanjem gg. docentov tritedenski čas tečaja le prehitro minul ter se približal dan 5. t. m., ob katerem se je tečaj zatvoril. Pred sklepom bilo je frekventantom na prosto voljo dano, se tudi o tem, kar se jim je ta čas predavalo in dejansko kazalo, preskušnji podvreči.

Konečno upam, da iz srca vseh vdeležencev tečaja govorim s tem, da se v svojem in njihovem imenu tukaj gospodoma vodji Rihardu Dolencu in pa njegovemu pristavu Gustavu Pircu za v resnici temeljito podučevanje in s tem združeno izredno požrtvovalnost preiskreno zahvaljujem. Bog ju blagoslovi in v prid vse dežele še brezbrojna leta v najkrepkejšem stanu in trdnem zdravju ohrani! Preverjena naj pa tudi bodeta, da njun trud, katerega sta pri podučevanju z nami imela, in seme, katero sta sejala, ni padlo na nerodovitna tla, nego na dobro zemljo, ter bode njima v čast, deželi pa v prid in korist obilnega sadu donašalo. *)

Nad vse želeto je, da bi se enak tečaj pod tako spretnim vodstvom tudi še vprihodnje toliko let vršil in nadaljeval, da vsi oni učitelji, kateri so za blagor dežele in povzdigo kmetijstva v resnici zavzeti, a ob času šolanja prilike, v kmetijstvu izvežbati se, imeli niso, na vrsto pridejo. Takim naj bi se v prihodnje le za nekoliko primerneje odškodovanje potnih stroškov skrbelo, kot je to ravno letos bilo. — Ob takih prilikah gotovo noben učitelj ne išče svojih interesov in le kratkega časa, temveč pred vsem edino le koristi deželi in pa povzdigi njenega gmotnega blagostanja.

Dolenjski, gorenjski in nekateri notranjski vdeleženci praktičnega kmetijskega tečaja podali so se po zaključku taistega v Gorico, a od tod v Trst razstavo ogledat, za kar jim je vodstvo južne železnice od Gorice naprej do zadnje postaje na poti proti domu bilo dovolilo za tretjino znižano vožnjo v tretjem razredu.

S tem naj svoj površni dopis o letošnjem praktičnem kmetijskem tečaju na Slapu z željo, da obilo koristnega sadu deželi obrodi, dokončam z obljubo, da, če mi Bog zdravje dá in mi bode čas dopuščal ter bode častitim čitateljem „Novic“ vseč, bodem o vsem na drugem mestu v „Novicah“ obširneje poročati poskusil.

Matija Rant, narodni učitelj. **)

Iz Ljubljane. — (*Viharna seja deželnega zbora*) vršila se je včeraj pri obravnavi normalno-šolskega zaklada. Ker se je debata vrtela krog ljudskega šolstva na Kranjskem, govorilo se je tudi o nemškem „Schulvereinu“. Izmed narodnih poslancev šel je prvi v boj gosp. Klun, potem Svetec itd., o čemer poročamo na drugem mestu. — „Schulverein“ pa so branili: dr. Schrey, Schaffer, Dežman in Gariboldi, kateri se je nekako ponosno obnašal kot oficijelni zastopnik „Schulvereinov“ na Kranjskem, trdeč, da ima ta namen „nas“ Nemce kranjske braniti pred sloveniziranjem; to je govoril tisti Anton vitez Gariboldi, ki je sedel več let na strani narodnjakov izvoljen v Idriji zoper Deschmana, da ne govorimo o družih dogodbah. — Mi moramo, se ve da, vitezu samemu prepustiti, da si doslednost svojo sam pred seboj opraviči, naš narod in ves svet, ki si možé izbira za svoje zastop-

*) Žalibog velja to le gledé nekaterih obiskovalcev, kakor kaže obravnava deželnega zbora od preteklega petka.

Vred.

**) V zadnjem dopisu naj se bere na strani 302. v 13. vrsti desnega oddelka od spodaj gori: pikiranje enoletnih itd. mesto „fikiranje“; na str. 304. v 14. vrsti od zgoraj doli pa „pravočasno presnemanje itd.“ ne „posnemanje“. Vino se presname, ne posname.

nike, je zdavnej zdavnej izrekel svojo obsodbo o takem vedenju. Ne dvomimo, da bodo prihodnje naše volitve, ako bodo proste, tudi to sodbo potrdile. — Prezreti pa ne moremo iz včerajšnje seje tudi še druge dogodbe: V viharnem boji zoper nemški „Schulverein“ in njemu prijazno večino deželnega šolskega sveta in deželnega odbora stavile so se do slednjega vprašanja o stanju razprav zaradi šol, katere hoče podpirati „Schulverein“, na katere je bil konečno prisiljen odgovarjati deželni predsednik Winkler sam, akoravno je naglašal, da gledé vsega tega hoče obširno odgovoriti na podano mu interpelacijo v nekaj dneh. V daljnem odgovoru omenjal je iz aktov razloge, katere navaja deželni šolski svet za spremembo svojega prvega sklepa gledé šole v Maverlu. — Da vsi oni razlogi narodni stranki ne morejo biti po volji, to je tako naravno, kakor je nenaravna naša sedanja večina v deželnem zboru in v deželnem šolskem svetu. Zato je pa bila tudi le pomota v osebi, ko se je čulo iz ust dveh narodnih poslancev neko prikrito očitjanje zoper našega deželnega predsednika. — Narodni poslanci tudi v najbolj viharnem boju ne smejo pozabiti, kje so in kdo so naši prijatelji in kje nasprotniki. — Ne pozabimo tudi nikdar, da le malo dni še ima sklepati nenaravna večina l. 1877. izvoljenega deželnega zbora, potem pa smemo upati, da pade za zmiraj in da ž njo pade tudi sovražna nam večina v deželnem šolskem svetu, ter da bo prijazna nam večina imela mnogo mnogo popraviti, kar se je uže zakrivilo tam v preteklih dolgih letih.

— Vitezu Schneidu odposlal je klub narodnih poslancev vsled svojega sklepa in po dogovoru z mnogimi volilci pismeno prošnjo: poslanstva ljubljanskega mesta ne odložiti. Upali smo, da gosp. Schneid vsled tako merodajne in gorke prošnje obdrži vendar še svoj mandat, pa ravno čujemo, da ostane pri svojem prvem sklepu in da je mandat odložil. — Kedar tedaj pride do nadomestilne volitve, upajmo, da se volilci zedinijo o nasledniku, čegar preteklost nam daje poročstvo zanesljivosti v našem starem programu: „za vero, dom in cesarja!“ vrednega naslednika žalibog odstopivšemu vitezu Schneidu in po vsem tem gotovost složne volitve narodnih volilcev ljubljanskih in sijajne druge zmage v beli Ljubljani.

— (Zahvala.) Visokorodni gospod deželni glavar kranjski Gustav grof Thurn-Valsassina mi je izročil 100 goldinarjev za tukajšnji mestni ubožni zaklad. — Prijetna dolžnost mi je, da z izrazom najtoplejše zahvale objavljam to velikodušno darilo.

V Ljubljani 25. dan septembra 1882.

Mestni župan: Grasselli.

— (Vabilo.) Pouk v petji za gospodične in gospode v čitalnici se prične l. oktobra. Za gospode bo pevska šola vsak ponedeljek in vsako sredo ob 8. uri zvečer, za gospodične pa vsak četrtek ob 7. uri zvečer. — Pevske vaje za moški zbor so, kakor dosedaj, ob torkih in petkih vselej točno od 8. do 9. ure. — Kdor hoče pevsko šolo obiskati, ali pa vstopiti v pevski zbor, naj to stori v omenjenih dneh in urah v čitalnični pevski sobi v 1. nadstropji. K obilni udeležbi vabi

čitalničin odbor.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Včeraj pričeli so se deželni zbori niže-avstrijski, česki, solnograški; tudi se je sicer pozornost bolj obrnila na naše domače reči, odkar so minuli dnevi cesarjevega potovanja na jugu.

— Presvitli cesar darovali so za Tirolsko po povodnji poškodovano 100.000 gold. Gornje-avstrijski deželni zbor sklenil je 1000 gold., predarelski pa 2500 gold. podpore za Tirolsko in Koroško, tudi Dunaj in Praga nameravata v ta namen dati večje podpore.

Iz Prage. — Prva seja deželnega zbora bila je zelo viharna, narodnjaki ugovarjali so, da bi sedel zastopnik samo nemškega vseučilišča v zboru. Po protestu dr. Kvičale deželni glavar ni pustil nikomur več govoriti.

Iz Trsta. — Blagoslovljenje zastave slovenskega delavskega društva vršilo se je v lepem redu, toda sledila se je povsod roka — neprijazna. — Za trdno se govori, da c. k. namestnik tržaški na mestu Pretis-a postane nepristransk general. — Bog daj!

Slavonija. Iz Oseka. — Preteklo soboto pripetila se je pri nas grozovita nesreča; železniški vlak, ki se je od tukaj odpeljal, od nas dospevši na dravski most, pogrezne se v veliko Dravo, ker se je razprhnila srednja koza. — Šest vagonov prekucne se v vodo, pa le v dveh bili so vojaki, huzarji na dopust spuščeni iz Bosne; 26 vojakov se pogreša, ki so utonili, 16 pa je ranjenih v bolnišnici, družih ljudi sta samo 2 delavca bila na mostu, pa sta se rešila; drugi vozovi vtrgali so se in so obstali na tiru. — Čudovito je, da je vsled preiskave mosta ravno pred nesrečo od železniškega nadzorništva prišlo telegrafično naznanilo, da je most dober.

Iz Kaire. — Včeraj došel je sem kedive in je bil pri njem velik sprejem, katerega se je vdeležilo mnogo domačinov, odličnejših oseb, katere so se vdeležili upora, ni hotel sprejeti. Ulemom zažugal je, da jih bode ostro kaznoval, ako se bodo pečali s politiko in ne z vednostimi, kakor je njih poklic; pozneje sprejel je angleške generale in diplomatiške zastopnike. — Govori se, da hoče podeliti kedive splošno amnestijo, od katere imajo biti izvzeti samo vodje upora, pa tisti, ki so povzročili umore ljudstva in požiganje Aleksandrije. — Angleži si bolj in bolj prilastujejo pravico, po lastni volji vrediti egiptovsko upravo, k večem, da se nekoliko ozirajo na Francosko in gledé sueškega kanala.

XVII. izkaz doneskov

za spominek dr. J. Bleiweisa vit. Trsteniškega.

Gospod Oblak Fran, računski svetnik v Sarajevu	1	gld.	—	kr.
„ Križaj Miklavž, župnik v Godoviču	2	„	—	„
„ Obreza Matija, župnik na sv. Gori	2	„	50	„
Nabral preč. gosp. kanonik dr. Andrej Čebašek v Ljubljani:				
„ M. Hočevnar	3	„	—	„
„ Gogala Ivan	5	„	—	„
„ J. F.	2	„	—	„
„ Alijančič Andrej, korar v Celovcu	5	„	—	„
„ Šranc Stan., župnik v Ratečah	2	„	—	„
Skupaj	22	gld.	50	kr.
K temu v zadnjem listu izkazanih	1390	„	80	„
Skupaj do zdaj	1413	gld.	30	kr.

Listnica vredništva. Častite dopisnike, katerih dopisov danes nismo mogli sprejeti, prosimo prijaznega potrpljenja; dopise menj nujnega obsega morali smo odložiti za prihodnji list.